

Sygn. akt I ACa 388/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Marzena Miąskiewicz

Sędziowie: SA Ewa Kaniok

SO del. Elżbieta Wiatrzyk-Wojciechowska (spr.)

Protokolant: sekr. sądowy Izabela Katryńska

po rozpoznaniu w dniu 30 maja 2017 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy ze skargi R. M.

o wznowienie postępowania w sprawie z powództwa (...) spółki akcyjnej z siedzibą w D. przeciwko R. M. o zapłatę

zakończony wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 października 2011 r., sygn. akt X GC 462/10

na skutek apelacji skarżącego od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 9 września 2015 r., sygn. akt XXVI GC 913/12

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Elżbieta Wiatrzyk-Wojciechowska Marzena Miąskiewicz Ewa Kaniok

Sygn. akt I ACa 388/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 09 września 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił skargę R. M. o wznowienie postępowania w sprawie o zapłatę z powództwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w D., sygn. akt X GC 462/10 zakończonej prawomocnym wyrokiem z dnia 19 października 2011 r.

Powyższy wyrok został wydany w oparciu następujące ustalenia faktyczne i prawne.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie w sprawie o sygnaturze akt X GC 462/10 wyrokiem z dnia 19 października 2011 roku zasądził od pozwanego R. M. na rzecz powoda (...) S.A. z siedzibą w W. kwotę 232.163,37 złotych wraz z ustawowymi odsetkami i rozstrzygnął o kosztach postępowania. Wyrok ten uprawomocnił się.

R. M. pismem z dnia 20 listopada 2012 r. wniósł skargę o wznowienie powyższego postępowania w sprawie pod sygn. akt X GC 462/10 wskazując, że o wyroku dowiedział się od Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w P., który w dniu 20 sierpnia 2012 r. doręczył mu na aktualny adres zamieszkania zawiadomienie o wszczęciu postępowania egzekucyjnego w sprawie Km 296/12 wszczętego przez D. na podstawie wyroku wydanego w sprawie o sygn. akt X GC 462/10. Ustalił wówczas, że D. wystąpił przeciwko niemu o zapłatę należności przysługujących mu od spółki (...) sp. z o.o.,

W skardze podnosił, że strona powodowa wykorzystała fakt braku zameldowania na pobyt stały i brak stałego adresu i, doprowadziła do ustanowienia w procesie kuratora, jako dla osoby nieznannej z miejsca pobytu. W skardze zostało podniesione, że ustanowienie kuratora jako dla osoby nieznannej z miejsca pobytu, było bezpodstawne i nastąpiło z naruszeniem procedury. Mianowicie kuratora ustanowiono na podstawie postanowienia z 31.03.2010 roku, w którym wskazano, iż postanowienie ma zostać wywieszane w urzędzie Gminy Centrum, a faktycznie postanowienie to zostało wywieszane w urzędzie Gminy (...) W.. Ogłoszenia dokonano faktycznie w dzielnicy Ś., w której R. M. nigdy nie mieszkał. Wskazywał, że ostatnio mieszkał w Z.. Nie był osobą nieznaną z miejsca pobytu, a jego adres był spółce (...) znany, a przynajmniej powód mógł o nim dowiedzieć się z łatwością.

Skarżący powołując się na przepis art. 401 pkt 2 k.p.c. wskazywał, że był pozbawiony możliwości działania, gdyż w sprawie pod sygn. akt X GC 462/10, kurator został ustanowiony wadliwie, wskutek czego został pozbawiony możliwości obrony swoich praw.

Powód (...) S.A. z siedzibą w D. dochodziła roszczenia od R. M., jako członka zarządu (...) sp. z o.o. z siedzibą w W., odpowiedzialnego na podstawie art. 299 k.s.h., powołując się na tytuł wykonawczy wydany przeciwko tej spółce. Tymczasem uchwałą Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników E. z dnia 1 grudnia 2003, pozwany został odwołany z funkcji członka zarządu tej spółki począwszy od początku 2004 roku. Został wykreślony z KRS w dniu 21.01.2008 r., jednak Sąd Okręgowy orzekający w sprawie o sygn. akt X GC 462/10 tych okoliczności nie zbadał.

Przeciwnik skargi - (...) S. A. z siedzibą w D. wniósł o odrzucenie ewentualnie o oddalenie skargi i o zasądzenie kosztów postępowania. W pierwszej kolejności powód zarzucił przekroczenie terminu do wniesienia skargi, określonego w art. 407 § 1 k.p.c. Zajmując stanowisko merytoryczne, zarzucił brak istnienia ustawowej przesłanki wznowienia postępowania, określonej w art. 401 pkt 2 k.p.c. Powód zaprzeczył, że w toku sprawy prowadzonej pod sygn. akt X GC 462/10 znał adres zamieszkania pozwanego oraz, że mógł się o nim dowiedzieć. Wskazał, że w trakcie tamtego postępowania przedstawił stosowne zaświadczenie, z którego wynikało, że pozwany w ówczesnym okresie nie był nigdzie zameldowany. Zaprzeczył też, iż informacje o miejscu zamieszkania pozwanego mógł uzyskać od innych osób bądź z innych źródeł niż zbiór danych PESEL oraz, że posiadał kontakt z R. M. (odpowiedź na skargę k.106-110).

Sąd Okręgowy rozpoznając skargę o wznowienie postępowania ustalił, że R. M. w okresie od 2004 r. do 2009 r. zmieniał miejsca zamieszkania. W dniu 4 marca 2005 r. wymeldował się z pobytu stałego z adresu (...), ul (...). Po tej dacie nie był nigdzie zameldowany do roku 2012 r. nawet na pobyt czasowy. Do roku 2004 r. R. M. mieszkał w Z. przy ul. (...) u A. J.. Potem wraz z życiową partnerką pomieszkiwał w W. w najmowanych mieszkaniach, to przy ul. (...), to przy ul. (...). W tym okresie R. M. bywał też pod adresem w Z. ul. (...), gdzie przechowywał nadal większość swoich rzeczy osobistych, latał też często do R.. W 2009 r. R. M. przeprowadził się wraz z partnerką do mieszkania przy ul. (...) w W., nie zameldował się początkowo pod tym adresem z uwagi na nieuregulowanie spraw związanych z powszechnym obowiązkiem służby wojskowej. Dopiero w dniu 30 sierpnia 2012 r. R. M. zameldował się na pobyt stały pod adresem W. (...), ul. (...).

Zdaniem Sądu Okręgowego skarga została wniesiona w ustawowym terminie i brak było podstaw do jej odrzucenia, także z uwagi na to, że została oparta na przesłance ustawowej. Sąd Okręgowy przyjął, że R. M. wykazał, iż o wyroku dowiedział się w dniu 20 sierpnia 2012 roku, w którym osobiście pokwitował odbiór zawiadomienia o wszczęciu egzekucji, kierowanego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Pszczynie (k.182 i k.186, oraz k.35 akt sprawy o sygn. akt Km 296/12). Zatem termin do wniesienia skargi o wznowienie postępowania upływał w dniu 20 listopada 2012 roku, w którym to dniu skarga została wniesiona (data nadania k.22).

W uzasadnieniu Sąd Okręgowy wskazał, że dokonał merytorycznej oceny wniesionej przez R. M. skargi o wznowienie postępowania w kontekście zasadności ustalenia, czy był on pozbawiony możliwości obrony swoich praw.

W postępowaniu prowadzonym pod sygnaturą akt X GC 462/10, wszczętym przez D. w dniu 17 lipca 2009 r., powód w pozwie wskazał adres ostatniego miejsca zamieszkania i zameldowania pozwanego R. M.: ul. (...) w Z.. Do wniosku o ustanowienie kuratora dla pozwanego, powód załączył zaświadczenie z Departamentu Spraw Obywatelskich MSWiA,

z którego wynikało, że pozwany wymeldował się w dniu 4 marca 2005 r. z pobytu stałego pod wskazanym adresem, i nie dopełnił obowiązku meldunkowego, a pobytu czasowego brak. W sprawie powyższej brak było jakichkolwiek dowodów potwierdzających, że Sąd sprawie o sygn. akt X GC 462/10 dysponował innym, aktualnym adresem pozwanego R. M.. Także skarżący w zeznaniach potwierdził, że w okresie 2004 – 2009 r. nie miał stałego adresu, a w latach 2005-2012 r. nie był nigdzie zameldowany. Sąd Okręgowy uznał więc, że pozwany był osobą nieznaną z miejsca pobytu w okresie 2005-2012 r., a zatem w czasie toczącego się postępowania w sprawie o sygn. akt X GC 462/10, które wszczęte zostało w lipcu 2009 r., wyrok zaś został wydany w dniu 19 października 2011 r. W analizowanym okresie R. M. bywał pod adresem ul. (...) w Z.. Pod ten adres został doręczony w postępowaniu X GC 462/10 odpis postanowienia o przekazania sprawy według właściwości. Pozwany zameldował się pod adresem ul. (...) w W. dopiero w sierpniu 2012 r. Wyrok wydany został natomiast 19 października 2011 r. Usprawiedliwione więc było ustanowienie w trybie art. 143 i 144 k.p.c. kuratora dla pozwanego, w sprawie o sygn. akt X GC 462/10. Powód dołączonym do swojego wniosku w tym przedmiocie, zaświadczeniem Departamentu Spraw Obywatelskich MSWiA wystarczająco uprawdopodobnił, że pozwany nie zamieszkuje pod dotychczasowym adresem, lecz wyprowadził się w nieznanym kierunku.

W zakresie kolejnej okoliczności, że obwieszczenia o ustanowieniu kuratora dokonano błędnie, bo w urzędzie Gminy (...) W., a zatem w dzielnicy w której pozwany nigdy nie mieszkał, Sąd Okręgowy uznał, że R. M. nie wykazał, że ta okoliczność, miała wpływ na to, że nie brał udziału w sprawie. Innymi słowy, nie wykazał, że dokonanie obwieszczenia o ustanowieniu o kuratora w urzędzie gminy właściwej dla miejsca zamieszkania skutkowało by tym, że po pierwsze, powzięłyby wiedzę o tym fakcie, a po drugie i co decydujące – brałyby udział w postępowaniu toczącym się pod sygn. akt X GC 462/10. R. M. tych okoliczności nie udowodnił w tej sprawie. R. M. nie wskazał gminy właściwej dla swojego miejsca zamieszkania w okresie toczącego się procesu w sprawie o sygn. akt X 462/10.

W tym zakresie Sąd Okręgowy powołał się na stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2008 r., V CSK 488/07, i podniósł, że ocena, czy doszło do pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, powinna być dokonywana przez odniesienie do indywidualnych okoliczności danej sprawy, przy czym znaczenie ma nie tyle naruszenie przepisów procesowych, ile ustalenie, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość działania strony oraz stwierdzenie czy, pomimo zaistnienia tych okoliczności, strona mogła bronić swych praw w procesie.

Sąd Okręgowy uznał, że nawet gdyby uznać, że obwieszczenie o ustanowieniu dla pozwanego kuratora zostało dokonane w niewłaściwym urzędzie gminy, to brak w sprawie było jakichkolwiek dowodów na to, że pomimo zaistnienia tych okoliczności, strona nie mogła bronić swych praw w procesie. R. M. mógł bronić swoich interesów w procesie, gdyby dopełnił obowiązku meldunkowego bowiem powód przy wytaczaniu powództwa w sprawie toczącej się następnie od sygn. akt X GC 642/10 o adres pozwanego zwrócił się właśnie do właściwego organu administracji. Świadkowie przesłuchani w sprawie ponadto nie potwierdzili, że wywieszenie obwieszczenia o ustanowieniu kuratora dla R. M. w urzędzie właściwym dla miejscowości Z. spowodowałyby to, że R. M. podjąłby obrony swoich interesów w sprawie X GC 642/10. R. M. nie twierdził, iż ustanowił, osobę, której zlecił aby regularnie przychodziła do właściwego urzędu gminy dla m. Z., czy też innego właściwego urzędu gminy, po to właśnie aby obserwować tablice ogłoszeń i pilnować, czy nie ustanowiono kuratora dla R. M. w jakimś postępowaniu sądowym, właśnie dlatego, że skarżący nie był nigdzie zameldowany. Okoliczność, że świadek J. bywał w urzędzie – nie potwierdza niczego, nie wiadomo bowiem w jakiej dacie bywał, i w którym miejscu w tym urzędzie bywał, czy zapoznawał się z treścią obwieszczeń wywieszonych w urzędzie.

Sąd Okręgowy przyjął, że spółka (...) dopełniła obowiązku w toku procesu, gdyż wskazała ostatni adres zameldowania R. M. i wniosła o ustanowienie kuratora. Żaden przepis nie nakłada na wierzyciela obowiązku poszukiwania adresu pozwanego poprzez rozpytywanie współpracowników oraz znajomych o adres czy numer telefonu pozwanego. Są to bowiem dane osobowe podlegające ochronie i nikt nie ma obowiązku ich ujawniania. R. M. natomiast miał obowiązek dopełnić obowiązku meldunkowego, a tego zaniechał. Skarżący był w okresie 2004 – 2012 r. osobą nieznaną z miejsca pobytu. Nie twierdził w sprawie, że wobec braku stałego miejsca zameldowania ustanowił osobę, której zlecił aby we

właściwym urzędzie obserwować tablice ogłoszeń i pilnowała ewentualnych informacji o toczących się z udziałem R. M. procesach sądowych, jako że skarżący nie był nigdzie zameldowany.

Sąd Okręgowy uznał, że brak było podstaw aby korespondencję w sprawie o sygn. akt X GC 462/10 kierowaną do R. M., doręczać na adres spółki (...). Spółka ta nie była uczestnikiem tegoż postępowania a skarżący zarzekł się funkcji prezesa zarządu tej spółki w 2003 r., a zatem nie wykonywał na rzecz tej spółki obowiązków służbowych jako jej reprezentant, a ewentualnej okoliczności zatrudnienia w spółce na podstawie umowy o pracę skarżący nie podnosił. Nadto odpowiedzialność z art. 299 k.s.h. dotyczy osobistej odpowiedzialności członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, i to na jego adres, a nie spółki należy dokonywać doręczeń.

Sąd Okręgowy powołując się na cytowane w uzasadnieniu orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazywał, że wadliwe działanie pełnomocnika procesowego nie może być uznane za pozbawiające stronę możliwości działania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że przyjęcie, iż ustanowiony dla pozwanego pełnomocnik nienależycie wykonywał swe obowiązki, nie stanowi podstawy wznowienia zawartej w art. 401 pkt 2 k.p.c. (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2003 r., II CZ 26/03, OSNC 2004, Nr 6, poz. 97, z dnia 24 kwietnia 2003 r., I CZ 27/03 i z dnia 16 czerwca 2004 r., I CZ 38/04 niepubl., z dnia 13 lutego 2009 r., II CZ 93/08, niepubl.; z dnia 11 grudnia 2012 r., I UZ 109/12, niepubl.; z dnia 24 lutego 2006 r., II CZ 1/06, niepubl.; z dnia 17 lutego 2011 r., IV CZ 122/10, niepubl.). W ocenie Sądu Okręgowego należało przyjąć, że brak należytego działania kuratora nie stanowi postawy wznowieniowej. Nie uzasadnia wznowienia postępowania w myśl art. 401 pkt 2 k.p.c. okoliczność wskazana przez skarżącego, że kurator ustanowiony w sprawie nienależycie bronił jego interesów; nawet bowiem obiektywnie słuszne niezadowolenie reprezentowanego z działalności kuratora nie może być uznane za przyczynę nieważności, o której tu mowa.

Powołując się na przepis art. 412 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy powołując się na pogląd Sądu Najwyższego, wyrażony w wyroku z dnia 13 maja 2009 r. (III UK 5/09, OSNP 2011/1-2/17) i w wyroku z dnia kwietnia 1973 r., II CR 104/73, OSNC 1974, nr 2, poz. 29). oddalił skargę o wznowienie postępowania uznając bezzasadność podstaw wznowienia i brak okoliczności stanowiących podstawę wznowienia.

Wobec ustalenia, że nie została wykazana przesłanka wskazana w art. 401 pkt 2 k.p.c., badanie podstaw odpowiedzialności R. M. z art. 299 k.s.h., w tym także zaistnienia przesłanek egzoneracyjnych wskazanych w § 2 tego przepisu, okazało się bezprzedmiotowe. W związku z tym Sąd Okręgowy oddalił wszystkie wnioski dowodowe, które nie zmierzały do ustalenia podstawy wznowieniowej z art. 401 pkt 2 k.p.c., a dotyczyły przesłanek odpowiedzialności z art. 299 k.s.h., także przesłanek egzoneracyjnych, wskazanych w tym przepisie.

Apelację od powyższego wyroku wniósł R. M.. Wyrok ten zaskarżył w części (pkt I i II) zarzucając naruszenie:

- art. 412 § 2 k.p.c., art. 401 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez uznanie, że skarżący nie wykazał, że w sprawie o sygn. akt X GC 462/10 doszło do naruszenia przepisów prawa i pozbawienia skarżącego działania w sprawie, co skutkowało w części nie rozpoznaniem istoty sprawy,

- art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 143 k.p.c. i art. 144 k.p.c. poprzez uznanie, że skarżący był osobą nieznaną z miejsca pobytu i uznanie, że ustanowienie kuratora w sprawie pod sygn. akt X GC 462/10 było zasadne,

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez uznanie, że dowody z zeznań świadków nie mają wartości dowodowej, gdyż zostali zgłoszeni na okoliczności hipotetyczne, które nie mogą być przedmiotem zeznań świadków,

- art. 144 § 2 k.p.c. w związku z § 122 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych poprzez przyjęcie, że zamieszczenie ogłoszenia sądowego o powołaniu kuratora dla skarżącego w dowolnym urzędzie gminy, a nie w lokalu gminy właściwej dla ostatniego miejsca zamieszkania lub pobytu osoby nieobecnej nie spowodowało, że skarżący został pozbawiony możliwości działania w sprawie o sygn. akt X C 462/10,

- art. 135 § 1 k.p.c. poprzez błędną wykładnię i uznanie, że brak było podstaw do doręczania na adres (...) sp. z o.o.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie wyroku w sprawie XGC 462/10, zniesienie postępowania i oddalenie powództwa (k.931, pismo z dnia 04 lipca 2016) lub uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna w zakresie skutkującym uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania. Sąd Apelacyjny podziela zasadnicze ustalenia stanu faktycznego zaprezentowane w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego z dnia 09 września 2015 r., w szczególności w części dotyczącej oceny, iż w sprawie XGC 462/10 występujący w charakterze pozwanego R. M. był osobą nieznaną z miejsca pobytu i zaistniały przesłanki do ustanowienia kuratora. W tej części ustalenia te przyjmuje za własne bez konieczności ich ponownego przytaczania. Odnosząc się zaś do zarzutów apelacji w tej części należy podnieść, że są one niezasadne. W pierwszej kolejności zauważyć należy, że powołane w apelacji orzeczenia Sądu Najwyższego wskazujące na konieczność przeprowadzenia przez sąd z urzędu dochodzenia w celu weryfikacji twierdzenia o „uprawdopodobnieniu, że miejsce pobytu strony jest nieznane” dotyczą innego przedmiotu sprawy niż niniejsza. Mianowicie dotyczą spraw, w których istnieje prawdopodobieństwo, że inne osoby, w szczególności krewni, powinowaci, osoby bliskie, domownicy, sąsiedzi mogą posiadać wiedzę o miejscu pobytu osoby, której dotyczy wnioski o ustanowienie kuratora, ze względu na charakter więzi i relacji pomiędzy nimi a osobą nieznaną z miejsca pobytu. Należą do nich powołane w apelacji orzeczenia zapadłe na tle rozpoznania spraw o zaprzeczenie ojcostwa (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26.04.1979 r., II Cz 44/79), o ustalenie ojcostwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26.09.1997 r., II CKU 82/97), o rozwód (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30.06.1977 r., II CKU 71/97), o podział majątku (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2.08.2007 r., V CSK 155/07). Tymczasem przedmiotem sprawy o sygn. X GC 462/10 jest odpowiedzialność członka zarządu spółki (...) sp. z o.o., która współpracowała z inną spółką kapitałową (...) S.A.). Przedmiot tej sprawy dotyczy działalności gospodarczej dwóch podmiotów, a nie spraw należących do sfery prawa rodzinnego i opiekuńczego, co ma znaczenia dla oceny skutków braku czynności sądu przy rozpoznaniu wniosku o ustanowienie kuratora.

Dodatkowo wskazać należy, że kwestia obowiązku sądu do podejmowania z urzędu działań poszukiwawczych na etapie rozpoznaniu wniosku o ustanowienie kuratora dla strony nieznannej z miejsca pobytu nie jest jednolicie ujmowana w orzecznictwie. Jeden nurt wskazuje, że konieczne jest wykazanie przez wnioskodawcę rzeczywistej niemożności nawiązania kontaktu z tą stroną, a samo przedłożenie dokumentów administracyjnych wskazujących na brak zameldowania nie jest wystarczające (np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15.12.2010 r., II CZ 150/10, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 21.11.2012 r., I ACa 633/12, postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 23.08.2013 r., I ACz 1435/13). Natomiast drugi nurt orzeczeń dotyczy sytuacji, gdy wnioskodawca wykaże w granicach dla niego osiągalnych, że nie jest w stanie ustalić adresu danej osoby, zaś sąd w razie powzięcia wątpliwości w tym przedmiocie powinien podjąć działania wyjaśniające we własnym zakresie, zaś w sprawach o alimenty i w przedmiocie ustalenia pochodzenia dziecka obowiązek taki ciąży na nim z mocy ustawy (zob. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 11.04.1997 r. I CKU 45/92, z dnia 10.04.1978 r. III CRN 40/78, z dnia 26.04.1979 r., II Cz 44/79, także piśmiennictwo: Aleksandra Partyk, Tomasz Partyk, podstawy ustanowienia kuratora dla strony nieznannej z miejsca pobytu, komentarze Lex).

Uznać zatem należy, że Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że dokumenty przedłożone przez powoda w sprawie o sygn. akt XGC 462/10, w tym także przedsądowe wezwanie do zapłaty i dowód awizacji doręczenia dla R. M. tego wezwania z „adnotacją adresat wyprowadził się” (k.26, 27 tych akt) uprawdopodobniały wniosek o ustanowienie kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu R. M.. W tym zakresie Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia, włącznie z prawidłową oceną dowodów przeprowadzonych w toku rozpoznania skargi o wznowienie postępowania. W tym więc zakresie bezzasadne są zarzuty apelacyjne dotyczące naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 143 i 144 k.p.c.

Niezasadne są także zarzuty podniesione w apelacji dotyczące naruszania art. 135 § 1 k.p.c. Ustalenia Sądu Okręgowego w tej części są także prawidłowe. Podnieść należy, że kurator został ustanowiony postanowieniem z dnia 31 marca 2010 r. (k.57), a więc po upływie 5 lat od daty ostatniej informacji o miejscu stałego pobytu R. M. (k.21), zaś R. M. zeznający w postępowaniu ze skargi o wznowienie postępowania wskazywał, że współpracował z (...) sp. z o.o. do 2008 r. Bezzasadne są więc wywody apelacji, skoro sam skarżący podnosił, że po 2008 r. (...) sp. z o.o. nie była jego miejscem pracy, a przepis ten wskazuje, że doręczenia dokonuje się w mieszkaniu, w miejscu pracy lub tam, gdzie się adresata zastanie. Bez względu na powyższe, należy pamiętać o wymogu z art. 126 § 2 pkt 1 k.p.c., który obliguje powoda do oznaczenia w pozwie jako pierwszym piśmie procesowym w sprawie, miejsca zamieszkania lub siedziby i adresy stron. Powód nie znając miejsca zamieszkania i pobytu R. M. w pozwie zasadnie złożył wniosek o ustanowienie kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego.

Apelacja jest jednakże zasadna w części dotyczącej oceny przez Sąd Okręgowy czynności związanych z dokonaniem ogłoszenia o ustanowieniu kuratora w sprawie o sygn. akt XGC 462/10. Zasadny więc okazał się zarzut naruszenia art. 144 § 2 k.p.c. w związku z art. 122 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych, co miało wpływ na pozbawienie R. M. możliwości działania w sprawie o sygn. akt XGC 462/10.

Podkreślenia wymaga fakt, że przepisy o ustanowieniu kuratora procesowego służą ochronie interesów strony i dlatego należy wyklądać je ściśle. Prawidłowe dokonanie ogłoszeń jest warunkiem ważności ustanowienia kuratora. Celem obwieszczenia jest rozpowszechnianie wiadomości o procesie i ustanowieniu kuratora i to w takim stopniu, aby wiadomość ta mogła dotrzeć do strony, której miejsce pobytu nie jest znane. Zaniechanie tego obowiązku bądź też wykonanie czynności przez sąd niezgodnie z przepisami prawa wywołuje stan, w którym strona nie jest prawidłowo reprezentowana, a zatem zostaje pozbawiona możliwości obrony swoich praw.

Zgodne z art. 144 § 2 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie ustanowienia kuratora, ogłoszenie o ustanowieniu kuratora musiało być dokonane w dwóch miejscach, tj. w budynku sądowym i w lokalu wójta (burmistrza, prezydenta miasta), w sprawach zaś większej wagi, gdy sąd uznał to za potrzebne, także mogło być zamieszczone w prasie. Według zaś § 122 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2007 r. Nr 38, poz. 249), ogłoszenia sądowe wywiesza się w lokalu urzędu gminy właściwej ze względu na ostatnie miejsce zamieszkania lub pobytu osoby nieobecnej, a w innych przypadkach - gminy właściwej ze względu na siedzibę sądu, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

W sprawie, której dotyczy skarga o wznowienie postępowania, ogłoszenie o ustanowieniu kuratora było dokonane wbrew powołanym przepisom, tj. w lokalu Gminy (...) (k.69 akt XG C 462/10), zaś skarżący miał ostatni adres pobytu stałego w Z. ul. (...), zgodnie z informacją uzyskaną z MSWIA Departament Sprawa Obywatelskich dołączoną do pozwu w sprawie X GC 462/10 (k. 21).

Powołane przepisy są jednoznaczne w zakresie miejsca, gdzie ogłoszenie o ustanowieniu kuratora powinno być wywieszone. Bez znaczenia są rozważania Sądu Okręgowego w zakresie oceny skutków ogłoszenia o ustanowieniu kuratora wbrew art. 144 § 2 k.p.c. i § 122 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. i braku realnej szansy dowiedzenia się przez R. M. o treści ogłoszenia o ustanowieniu kuratora, nawet gdyby było ono wywieszone prawidłowo w Gminie Z..

Powołana w uzasadnieniu jedna z tez orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 28.03.2008 r. (V CSK 488/07) pozostaje w oderwaniu od stanu faktycznego w niniejszej sprawie. Otóż z uzasadnienia tego orzeczenia wynika, że w sądzie pierwszej instancji odbyła się rozprawa poprzedzająca wydanie wyroku mimo zgłoszonego wniosku o jej odroczenie w związku z wypowiedzeniem pełnomocnictw dotychczasowemu pełnomocnikowi i zamiarem ustanowienia w jego miejsce innego. W dalszej części tego orzeczenia Sąd Najwyższy wskazał, że „pozbawienie strony możliwości obrony swych praw wywołujące nieważność postępowania ma miejsce wówczas, gdy zostaje ona faktycznie pozbawiona możliwości działania nie tylko w toku całego postępowania, ale także w jego istotnej części, jeżeli skutki tego uchybienia nie mogły być usunięte przed wydaniem wyroku w danej instancji (...). Przyjmuje się przy tym, że o

nieważności postępowania z omawianej przyczyny można mówić wtedy, gdy strona została pozbawiona uprawnień procesowych wskutek wadliwego postępowania sądu, nie zaś w sytuacji, gdy na skutek własnego działania z uprawnień tych nie skorzystała. Środki procesowe mające na celu zagwarantowanie stronom ich praw winny być przez nie wykorzystywane w sposób właściwy, służący rzeczywiście realizacji tych praw (...). Przy analizie, czy doszło do pozbawienia strony możliwości działania, trzeba najpierw rozważyć, czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, następnie zbadać, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony do działania w postępowaniu, wreszcie ocenić, czy pomimo zaistnienia tych przesłanek strona mogła bronić swych praw w procesie. Dopiero w razie kumulatywnego spełnienia wszystkich tych warunków można uznać, że strona została pozbawiona możliwości działania”.

Orzeczenie to dotyczy więc innego rodzaju i charakteru naruszenia przepisów prawa procesowego niż te powołane w skardze o wznowienie postępowania. W rozpoznawanej sprawie niewątpliwie nastąpiło naruszenie przepisów procesowych (art. 144 § 2 k.p.c. i § 122 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2007 r. Nr 38, poz. 249),) już na etapie ustanowienia kuratora. Podkreślić należy, że prawidłowe dokonanie ogłoszeń o ustanowieniu kuratora jest warunkiem ważności ustanowienia kuratora. Naruszenie zaś przez sąd przepisów prawa procesowego już na etapie ustanowienia kuratora rzutuje na ocenę pozbawienia strony możliwości działania. Doniosłość zachowania przepisów o ustanowieniu kuratora wynika z treści art. 144 § 3 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, z chwilą doręczenia pisma kuratorowi doręczenie staje się skuteczne. Natomiast same czynności, jakie później podejmuje kurator nie mają znaczenia przy ocenie stwierdzonego naruszenia prawa procesowego przy ustanowieniu kuratora albowiem wcześniej sąd na etapie ustanowienia kuratora dopuścił się uchybienia, które wpłynęło na brak możliwości strony do działania w postępowaniu. Ocena późniejszych czynności kuratora jakie ten podejmował w postępowaniu po doręczeniu odpisu pozwu jest odrębną kwestią.

Zatem skoro w sprawie o sygn. akt XGC 462/10 zostały naruszone wskazane przepisy prawa procesowego przy ustanowieniu kuratora, a te rzutowały na ważność ustanowienia kuratora, uznać należy, że zaistniały przesłanki określone w art. 401 pkt 2 k.p.c. Treść uzasadnienia zaskarżonego wyroku wskazuje, że Sąd Okręgowy nie dokonał merytorycznej oceny istoty sprawy mimo, że skarżący podnosił w skardze o wznowienie postępowania także zarzuty i dowody dotyczące braku jego odpowiedzialności opartej na art. 299 k.s.h. Zatem wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, co uzasadniało w świetle art. 386 § 4 k.p.c., uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania pozostawiając Sądowi Okręgowemu w Warszawie rozliczenie kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO Elżbieta Wiatrzyk-Wojciechowska SSA Marzena Miąskiewicz SSA Ewa Kaniok